

Tiedote lintujen rengastajille: miten huomioida lintuinfluenssa rengastustoiminnassa

Rengastustoimisto, rengastajatoimikunta & Ruokavirasto 5.8.2023, päivitetty 14.11.2023

Rengastajien on syytä huomioida lintuinfluenssan leviämisen ja tartunnan riski etenkin vesi- ja rantalintuja sekä varis- ja petolintuja rengastettaessa. Rengastustoiminnan kautta virus saattaa levitä lintuyksilöiden välillä paikallisesti tai uusille alueille. Luonnonvaraisten lintujen käsittely voi teoriassa aiheuttaa tartuntariskin myös ihmisille ja kotieläimille. Näitä riskejä voidaan ehkäistä suojautumalla ja huolehtimalla käsien puhdistamisesta sekä puhdistamalla ja desinfioimalla säännöllisesti jalkineet ja muu vaatetus, pyynti- ja rengastusvälineet sekä lintupussit. Hygieniasta tulee huolehtia erityisesti eri paikkojen välillä siirryttäessä. Luonnonvaraisia lintuja rengastettaessa ja sen jälkeen on vältettävä käyntejä siipikarjatilalla tai muussa lintujen pitopaikassa. Vesi- ja rantalintujen tai varislintujen houkuttelemisesta ravinnolla rengastusta varten ei ole enää kategorisesti kielletty, mutta rengastajan on syytä pohtia onko ravinnolla houkuttelu tarpeen ja miten taudin leviämiskäsi voidaan minimoida. Rengastus on syytä lopettaa, jos rengastuspaikan läheltä löytyy kuolleita tai sairaita lintuja. Korkeapatogeeninen lintuinfluenssa on aiheuttanut ennennäkemättömiä joukkokuolemia luonnonvaraisissa linnuissa. Siksi jokaisen rengastajan tulee tarkastella toimiaan, jotta tauti ei leviä rengastuksen kautta luonnonvaraisten lintujen tai siipikarjan keskuudessa.

Lintuinfluenssaepidemiasta lyhyesti

Korkeapatogeenistä lintuinfluenssavirusta (H5Nx) todettiin Suomessa ensimmäisen kerran luonnonvaraisilla linnuilla syksyllä 2016. Vuoden 2021 tammikuussa lähtien tautia (H5N8) todettiin luonnonvaraisissa linnuissa ja helmikuussa myös siipikarjassa. H5N1-tyyppiä todettiin luonnonvaraisissa linnuissa 2021 ja edelleen vuosina 2022–2023. Ruokavirasto julkaisee [tiedot paikoista, joissa lintuinfluenssatapauksia on varmistettu](#).

Tällä hetkellä esiintyvä virustyyppi H5N1 leviää herkästi luonnonlintujen keskuudessa. Muualla maailmassa virus on jo aiheuttanut ennennäkemättömiä luonnonvaraisten lintujen joukkokuolemia ja uhkaa jo joidenkin lajien olemassaoloa. Lintuinfluenssa ei ole selvästikään enää uhka vain siipikarjatuotannolle vaan uhkaa myös luonnonvaraisten lintujen ja nisäkkäiden suojelua.

Lintuinfluenssaepäily luonnonvaraisessa linnussa

Jos epäilet sairaana löydettyssä luonnonvaraisessa linnussa lintuinfluenssaa, vältä muiden lintujen altistuminen pitämällä sairaas yksilö erillään muista rengastettavana olevista linnuista. Lintuinfluenssaan viittaavia oireita voivat olla mm.:

- pään turvotus
- kaulan ja kurkun sinertäminen
- runsas ulostaminen
- apaattisuus
- ruokahaluttomuus
- hengitysvaikeudet, jotka voivat ilmetä nokan aukomisena, yskimisenä, aivasteluna, korinana tai hengityksen rahinana
- neurologiset oireet, kuten asentovirheet, vapina, kaatuminen, ympyrässä liikkuminen
- ja lopulta lisääntynyt kuolleisuus

Taudin eteneminen voi olla erittäin nopeaa, jolloin oireita ei välttämättä havaita ennen linnun menehtymistä. Sairaiden tai kuolleiden lintujen löytyessä seuraa [Ruokaviraston ohjeita](#). Ota yhteyttä kunnaneläinlääkäriin välittömästi, jos samalta alueelta löytyy sairaana tai kuolleena vähintään yksi suuri petolintu, vähintään kaksi joutsenta, vähintään viisi muuta vesi- tai rantalintua tai yli kymmenen muun lintulajin yksilöä, tai jostain muusta syystä epäilet linnuissa lintuinfluenssaa. Jos tapauksessa ei ole syytä epäillä lintuinfluenssaa, tapauksesta voi ilmoittaa Ruokaviraston [internetlomakkeen](#) kautta.

Rengastus täytyy lopettaa, jos rengastuspaikalta löytyy sairaina tai menehtyneinä useampia lintuja tai sairastuneen linnun oireet viittaavat lintuinfluenssaan. Rengastustoimisto seuraa aktiivisesti epidemian kehittymistä ja tiedottaa rengastajia, mikäli rengastustoiminta on tarpeen tilapäisesti keskeyttää kokonaan jollain alueella Suomessa.

Lintuinfluenssan leviäminen

Lintuinfluenssa tarttuu lintujen välillä erittäin helposti hengitysilman ja erityisesti ulosteiden välityksellä. Virus leviää lintujen välillä myös suorassa kontaktissa tai välillisesti saastuneen veden, työvälineiden ja työvaatteiden välityksellä. Rengastajien on eritoten syytä kiinnittää huomiota taudin leviämisen ehkäisemiseen lintuyksilöstä toiseen sekä rengastuspaikkojen välillä. Hygieniaan ja taudin leviämiskin ehkäisyyn on syytä kiinnittää suurta huomiota etenkin kun vierailaan lintukolonioissa tai muilla paikoilla, joilla lintutiheydet ovat suuria. Rengastamista ennen ja sen jälkeen on syytä välttää käyntejä siipikarjatiloihin tai muissa lintujen pitopaikoissa ainakin 48 tunnin ajan. Lintujen pitopaikkaan ei tule mennä samoilla vaatteilla tai kengillä, joita on käyttänyt rengastaessa.

Taudilta ja sen leviämiseltä suojautuminen

Tärkein tapa vähentää lintuinfluenssan (ja muiden lintujen kantamien tautien) leviämistä on hyvä hygienia. Riski taudin siirtymiseen linnusta ihmiseen on pieni, mutta ihmiset tai kotieläimet voivat saada tartunnan olemalla kosketuksissa sairastuneiden lintujen kanssa tai hengittämällä virusta kantavia aerosoleja tai höyhen- / ulostepölyä.

Hygienia

- Vältä käsittelemästä kuolleita lintuja, sairastuneilta vaikuttavia lintuja tai niiden ulosteita tai muita eritteitä paljain käsin. Jos käsittelyä tarvitaan esim. renkaan lukemiseen, käytä kertakäyttöisiä nitriliikäsineitä. Jos käsineitä ei ole saatavilla, käytä nurinpäin käännettyä muovipussia. Käytön jälkeen käännä pussi takaisin oikein päin. Hävitä muovipussi toisen tiiviisti suljetun muovipussin sisällä sekajätteen mukana. Helposti ja tiiviisti suljettavia muovipusseja suositellaan pidettäväksi mukana rengastaessa.
- Pese kädet puhtaiksi saippualla ja runsaalla vedellä. Myös desinfiointiaineita (esim. 1 % Virkon, 60–90 % etanoli tai 60–90 % isopropyylialkoholi) voidaan käyttää tehostamaan puhdistusta, mutta niiden käytöllä ei tule korvata kunnollista käsien pesua. Jos juoksevan veden käyttö ei ole mahdollista, rengastuspaikoille suositellaan kannettavan vesisäiliöitä, jotka tarkoitettu vain käsien pesua varten. Käsien pesu on syytä tehdä aina, kun olet käsitellyt eläimiä tai joudut kosketuksiin eläinten ulosteiden, maaperän, hiekan tai veden kanssa, jotka voivat olla saastuneita, mutta suositellaan tehtäväksi myös muutoin aika ajoin rengastuksen yhteydessä.
- Peitä haavat ja hankaumat kokonaan vedenpitävällä ja reunoiltaan tiiviillä laastarilla tai sidoksella jo ennen rengastamaan lähtemistä. Jos haava syntyy rengastuksen aikana, puhdistaa haava välittömästi saippualla ja vedellä tai antiseptisellä pyyhkeellä ja peitä se vedenpitävällä sidoksella.
- Vältä rengastuksen aikana tuomasta käsiäsi lähelle kasvoja, ellet ole puhdistanut käsiäsi. Ts. vältä esim. silmien hieromista, suun koskettamista, syömistä, juomista tai tupakointia ennen kuin olet puhdistanut kätesi huolellisesti.

- Poista käsille tai vaatteille päätyneet uloste mahdollisimman pian ja desinfioi kädet (esim. 1 % Virkon, 60–90 % etanoli tai 60–90 % isopropyylialkoholi).
- Käytä muita asianmukaisia ja hyödyllisiä henkilökohtaisia suojarusteita. Suosittelemme epidemian aikana nitriilihanskojen käyttöä vesi- ja rantalintuja sekä varislintuja rengastettaessa ja petolintujen poikasrengastuksessa kaikkialla. Harkinnan mukaan nitriilikäsineiden käyttöä suositellaan muulloinkin. Pönttöjä ja erityisesti petolintujen pesäalustoja tarkistettaessa suositellaan maskin tai muun hengityssuojaimen ja suojalasien käyttöä sekä muuta pesä- ja ulostepölyn leviämistä ehkäisevää välineistöä (esim. kangasta pöntön suulla). Maskin ja suojalasien käyttöä kannattaa harkita myös muunlaisen, eritoten lintupölylle altistavan rengastuksen yhteydessä.

Vaatetuksen ja rengastusvälineiden puhdistaminen

- Puhdista jokaisen rengastuskerran lopussa kaikki rengastusvälineet, erityisesti lintupussit. Lintupussit suositellaan puhdistettavan pesemällä pyykinpesuaineella ja runsaalla vedellä, konepesussa vähintään 60°C:essa, mielellään 1–2 tunnin pesuohjelmaa käyttäen ja tarvittaessa kuivausta kuivausrummussa tai -kaapissa. Ennen pesua käännä lintupussit nurinpäin ulkona ja tyhjennä niihin kertynyt uloste- ja höyhenpöly ja muu sisältö muovipussiin. Käytä samalla nitriilikäsineitä ja maskia tai muita suojavälineitä lintu- ja ulostepölyltä välttymiseksi. Hävitä muovipussi ja suojavälineet toisen tiiviisti suljetun muovipussin sisällä sekajätteen mukana. Muiden välineiden puhdistukseen suositellaan myös runsasta vettä ja pesuainetta sekä pintojen desinfiointia (esim. 1 % Virkon, 60–90 % etanoli tai 60–90 % isopropyylialkoholi). Noudata käyttämäsi pesu- ja desinfiointiaineiden käyttöohjetta. Muista lukea käyttöturvallisuustiedote ja käytä tarvittavia suojaimeja. Säilytä välineet aina etäällä elintarvikkeista ja mieluiten erillään myös muista asuintiloista. Pese ja puhdista välineet eritoten rengastuspaikkojen välillä siirryttäessä, jotta taudin leviämistä paikasta toiseen voidaan ehkäistä. Käytä mahdollisuuksien mukaan myös puhdistettuja tai uusia välineitä (esim. lintupusseja) lintu- ja ulostepölyiden välillä taudin leviämisen ehkäisemiseksi yksilöstä toiseen.
- Vältä maastovaatteiden käyttöä muihin tarkoituksiin. Pese ne jokaisen maastokerran jälkeen, etenkin jos ovat likaantuneet lintujen ulosteista tai muista eritteistä. Vältä maastovaatteiden pesua muiden vaatteiden kanssa. Pese ja desinfioi saappaat ja muut jalkineet sekä kaikki vaatteet, joita ei voi laittaa pesukoneeseen jokaisen rengastuskerran jälkeen käyttämällä asianmukaista puhdistusainetta (esim. 1 % Virkon, 60–90 % etanoli tai 60–90 % isopropyylialkoholi). Vaihtoehtoisesti varusteet, joita ei voi vesipestä, voi saunottaa 60–70°C saunassa kahden tunnin ajan.
- Käytä tiiviisti suljettavia pusseja likaantuneiden vaatteiden, varusteiden ja desinfiointimateriaalien kuljettamiseen pois rengastuspaikalta. Hävitä likaantuneet tai käytetyt suojarusteet sekä muut mahdollisesti saastuneet varusteet ja puhdistukseen käytetyt paperipyyhkeet, rätit tai muut puhdistusliinat kahden tiiviisti suljetun muovipussin sisällä sekajätteen seassa. Käyttämättä jääneet desinfiointiaineet hävitetään valmistajan ohjeen mukaisesti (ks. esim. käyttöturvallisuustiedote).
- Huolehdi pyydysten puhtaudesta, etenkin katiskojen ja muiden runsaasti lintuja pieneen tilaan keräävien pyydysten kohdalla. Katiskojen alustat on syytä pestä tai desinfioida huolellisesti ulosteista, tai käyttää vaihdettavaa alustamateriaalia. Jos tämä ei ole mahdollista, siirrä katiskan paikkaa mahdollisimman usein.

Rengastustekniikat

- Vesi- ja rantalintujen sekä varislintujen (pois lukien kuukkeli, närhi ja pähkinähakki) houkuttelemisesta ravinnolla rengastusta varten on syytä pohtia tarkkaan tarttumisriskin minimoimiseksi. Nykytilanteessa, tartuntavyöhykkeiden poistuttua (8.11.2023);

<https://www.epressi.com/tiedotteet/kotimaa/lintuinfluenssan-tartuntavyohyke-lakkautetaan.html>)

ruokintakielto ei ole enää ehdoton. Ravinnolla houkuttelemisen tarpeellisuutta suositellaan kuitenkin arvioitavan kaikkien lajien kohdalla, sillä myös muut taudit voivat levitä ruokintapaikoilla. Lintuinfluenssatilannetta pidetään silmällä ja suositukset ravinnolla houkutteluun voivat edelleen tiukentua, mikäli lintuinfluenssa leviää taas luonnonvaraisten lintujen parissa. Rengastajienkin on syytä pitää silmällä tilannetta ja Ruokaviraston ohjeita. Mikäli tartuntavyöhykkeet palautetaan, on vesi- ja rantalintujen sekä varislintujen (pois lukien kuukkeli, närhi ja pähkinähakki) houkuttelemisesta ravinnolla rengastusta varten jälleen luovuttava.

- Pyri käsittelemään lintuja vain ulkotiloissa ja silloinkin hyvin valaistussa ja hyvin tuuletetussa tilassa minimoidaksesi riskin hengittää kuivuneita ulosteita tai muuta materiaalia. Ulkona ollessasi huomioi tuulen suunta ja voimakkuus lintuja tai niiden pesiä käsitellessäsi, jottei tuuli tuo eläinperästä materiaalia hengitettäväksi. Mikäli sisätiloissa rengastaminen on välttämätöntä, pidä tila puhtaana, äläkä säilytä siellä rengastukselle tarpeetonta tavaraa, käytä helposti puhtaana pidettäviä pintoja tai käsittele lintuja sanomalehden tai muu suojan päällä, joka voidaan tarvittaessa hävittää. Sisätiloissa putsaa aina mahdolliset ulostetahrat mekaanisesti, pese ja desinfiointi.
- Älä avaa lintupusseja kasvojen läheisyydessä välttääksesi ulostepölyn ja höyhenhilseen hengittämistä.
- Minimoi höyhenpeitteen puhaltamiseen käytettävä aika (esim. rasvapeitteen, lihaskunnon, hautomalaikun tai sulkasadon arvioimiseksi) ja siirrä kasvosi pois päin linnusta, kun hengität sisään. Jos käytät puhaltamiseen letkua, varmista, että letkun päät eivät sekoitu käyttökertojen välillä (ts. suussasi on aina sama letkun pää).

Lintuinfluenssan oireet ja hakeutuminen lääkäriin

Tutustu lintuinfluenssan oireisiin ihmisillä (esim. [THL:n sivuilla](#)). Ihmisillä lintuinfluenssavirus on usein oireeton tai aiheuttaa lievän hengitystieinfektion tai silmän sidekalvontulehduksen. Lintuinfluenssa, eritoten A(H5) -virusinfektio, voi myös aiheuttaa vakavia oireita. Oireet voivat olla tällöin hengitystieinfektioita, kuten keuhkokuumetta tai äkillistä hengityksen vajaatoimintaa, korkeaa kuumetta, yskää, ripulia, oksentelua, vatsakipua ja sairaalahoitoa vaativaa hengenahdistusta.

Hakeudu välittömästi lääkärin hoitoon ja mainitse mahdollisesta altistumisesta, jos olet koskenut sairaaseen tai kuolleeseen lintuun (tai muuhun eläimeen) ja saat sen jälkeen hengitystie- tai neurologisia oireita. Lintujen influenssavirukset tarttuvat ihmiseen harvoin.

Rengastus ja lintujen liikkeitä koskeva tutkimus

Euroopan rengastuskeskusten unioni (EURING) osallistuu aktiivisesti luonnonvaraisten lintujen liikkeiden tutkimukseen liittyen korkeapatogeenisen lintuinfluenssan mahdolliseen leviämiseen luonnonvaraisten lintujen välityksellä. EURING on yhteistyössä Wetlands Internationalin kanssa tuottanut Euroopan komissiolle raportteja, joissa koostetaan lintuinfluenssan leviämiseen Euroopassa liittyviä lintutieteellisiä tuloksia. EURING on myös kehittänyt [Migration Mapping Tool -työkalun](#), joka avulla voidaan tarkkailla mahdolliseen lintuinfluenssan leviämiseen liittyvien avainlajien muuttoliikkeitä rengastuksen avulla saatujen tietojen perusteella. Rengastuksen tuottaman tiedon avulla voidaan suojautua ja valmistautua taudin leviämiseen luonnonvaraisten lintujen välityksellä.

Lisää lintuinfluenssasta

[Ruokavirasto](#)

[Terveystietokeskus \(THL\)](#)

[Työterveyslaitos](#)

[Euroopan rengastuskeskusten unioni \(EURING\)](#)

[UNEP CMS / FAO](#) (erityisesti organisaatioiden antama [kattava tiedonanto](#))